

Bakalářská práce **Jana Kvapila** s názvem **Důvody nízkého zastoupení žen-studentek na technicky zaměřených vysokých školách** analyzuje čtyři nestrukturované rozhovory se studentkami technických škol (ČVUT, FEL v Praze) z hlediska jejich motivací pro volbu tohoto pro dívky netypického oboru studia (název je podle mne v tomto směru poněkud zavádějící - nejde o „důvody nízkého zastoupení“, jako spíše o důvody *výběru* technického typu školy).

Autor podceňuje správnost svého přístupu, když maskování tématu rozhovoru před respondentkami (v kontaktním e-mailu důvod rozhovoru definuje pouze velmi obecně) označuje za „naivní“ či „malicherný“ přístup – naopak správně volí klíčovou metodu při výzkumném hovoru, jehož účelem je mapovat motivace, které jsou výzkumníkovi zprvu skryté, ačkoli tuší, jakých oblastí by se mohly týkat: nelhat, ale neprozradit více, než je třeba tak, aby naše otázky nenaváděly k odpovědím, ale pouze otevřely oblast, která je centrem naší pozornosti a hovor vypadal co možná přirozeně – tedy odhalil skutečně to, co je klíčové pro respondentku, a nikoli pro výzkumníka. Právě tento přístup autora musíme ocenit. Výběr vzorku i jeho velikost můžeme vzhledem k záměru práce považovat za dostačující – umožňuje autorovi dobře rozkrýt základní problémy v pozadí volby studentek, nicméně podrobnější popis kontextu dotazování by textu jenom prospěl (viz dále).

Práce poněkud ztrácí na atraktivitě neúměrně dlouhým úvodem do příliš obecně pojaté problematiky genderové rovnosti – což je spojeno s faktem, že autor málo odkazuje na zahraniční, ale hlavně české výzkumy, které by byly k jeho tématu relevantní, a výstupy z nich. V obecném úvodu by šlo využít např. Role mužů a žen, povolání, CVVM, Netradiční povolání mužů a žen, MPSV, 2006, – nicméně vhodně se ve své práci „odráží“ od přímo na školství zaměřeného výzkumu Genderové aspekty přechodu žáků mezi vzdělávacími stupni, SOÚ AV ČR, 2005, který zahrnuje i přechody žáků mezi středním a vysokým stupněm vzdělání, což je přímo v zorném úhlu autora. Odkazy na literaturu odpovídající „stávajícímu stupni poznání“ v oboru by se dalo ušetřit více prostoru pro vlastní téma práce, autor využívá hlavně velmi obecné zdroje a překladové práce (Oakley 2000, Renzetti, Curran 2006). Nevím rovněž, zdali má smysl v rámci bakalářské práce z oblasti sociálních studií v roce 2010 vysvětlovat, že muži a ženy by měli mít stejné možnosti v přístupu ke vzdělání (např. kap. 1.2.3 je až natolik „úvodní“, že vlastně nesděluje k tématu nic podstatného), nebo oponovat notně zastaralému biologismu srovnávající intelektové schopnosti mužů a žen na základě velikostí jejich mozku (jsem ale třeba příliš velkou optimistkou...). Podobně nevím, jestli je potřeba zmiňovat zjištění „pohlaví“ jako problém – ve chvíli, kdy respondentky přijmou situaci, že jsou dotazovány coby studentky technické školy, můžeme očekávat, že to nedělají proto, aby byly vybrány do výzkumného vzorku, ale proto, že se jimi skutečně cítí být. Možná ale uvedené souvisí se záměrem autora dostat do práce určitý angažovaný tón – je zřejmé, že autor vnímá současnou situaci „poměru sil“ mezi muži a ženami v možnostech vzdělávání a obecně přístupu k ekonomickým zdrojům jako značně nerovnou, a je rozhodně chvályhodné, že se snaží aktivně působit směrem k její změně. Nejsem si ale jistá, zdali naplňování podobného cíle má být obsahem práce, která má dokazovat schopnost vědecké argumentace. S malým využitím možností zmapování současného stavu poznání přímo tématu genderových aspektů vzdělávání patrně souvisí i absence poznámkového aparátu.

U výstupu podobného výzkumu, jaký provedl autor, bych očekávala alespoň v příloze podrobnější informaci o respondentkách – zejména mi při čtení práce chybělo konkrétnější uvedení rodinné situace, již v případě ovlivnění výběru studia autor považuje za klíčovou. Bylo by vhodné uvést konkrétní typ technické školy, zaměstnání rodičů (u Diany se dozvídáme např. pouze o matce zubařce a jejím vlivu na dceřin výběr školy, podíl otce je ale úplně zamlčen) či jejich věku (už jen proto, že starší rodiče mohou mít konzervativnější názory na výběr dceřina povolání a zároveň protektivnější chování vůči ní). Podobně by bylo vhodné zaznamenat, na jaké obory se respondentky hlásily, na které se dostaly a které si nakonec vybraly (např. u Kariny je toto vágně označeno jako zájem o medicínu a další dvě školy, na něž se hlásila, zůstávají čtenáři zatajeny,

podobně neurčitě je označen její původní zájem o „humanitní“ vědy – pod kterým se nakonec může skrývat i logika na filozofické fakultě, jež by např. k „technické“ informatice neměla tak daleko). Už jenom rozkrytí podobného schématu by možná přineslo zajímavé souvislosti.

Neodpustím si zmínit drobný detail, který mi nicméně u autora vzhledem k jeho programovému přihlášení se k gender studies velmi nesešel: používání označení „slečny“, které prohlubuje genderové stereotypy zvýznamňující na ženě její „ne/dostupnost“ na partnerském trhu - vhodnější by bylo jistě užívat respondentky (z hlediska role ve výzkumu) nebo studentky (vzhledem k tématu práce).

Text je psaný srozumitelným jazykem, práce je logicky a přehledně strukturována, metoda výzkumu je zvolena adekvátně cíli práce, autorovi jen dělá poněkud problém správné užívání interpunkce.

Vzhledem k uvedeným kladům i výtkám práci doporučuji k obhajobě s navrhovaným hodnocením **velmi dobře**.

Při obhajobě bych ráda slyšela autorův názor na kontextový problém jeho tématu, který v práci nezmiňuje, přestože by mohl hrát významnou roli v otázce volby studijního oboru u dívek:

Technické obory se obecně „těší“ mnohem menšímu zájmu uchazečů než humanitní obory (zmiňované „přijetí bez přijímaček“) – co když dívky, coby lepší středoškolské studentky, padají do pastí „atraktivit“ oborů, na něž je těžší se dostat, ačkoli vlastně v důsledku přivádějí do zaměstnání ve sféře, která není finančně ohodnocena tak dobře jako technické obory?

Marta Svobodová
6. 6. 2010